

בעזה שיי"ת

ספר

התשובה

♦ פרשת ויחי ♦

מדריך ומורה דרך להרוצים לעלות מעלה מעלה
בדרך התשובה, שאי אפשר להגיע לתורה לשמה
בלי שיעשה תשובה מקודם.

בפרשה זו יבואר:

- א. רשע! אל יאוש!
- ב. מי שמזכה את הרבים, נעשה שותף להקדוש
ברוך הוא במעשה בראשית.
- ג. 103 עצות לתשובה מושלמת.
- ד. המחזיר בני אדם, בתשובה זוכה ויושב בישיבה
של מעלה, והקדוש ברוך הוא מבטל הגזרה בשבילו.
- ה. מצוה להזהיר את בני אדם על כל דבר פשע.

על ידי הלימוד בספר הזה יתבונן בשכלו הזך
כי יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים
בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, וכמה
שעות מימי חיו הלכו לבטלה.

יוצא לאור שנת תשס"ו לפ"ק
ברוקלין נוא יארק

בס"ד

ספר

התשובה

והוא

סדר תיקוני תשובה הספר נדפס לזכות הרבים,

ומתחלק בחינם לכל דורש ומבקש

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים מספר זה או
כל הספר בכל לשון שהוא בכל מדינה ומדינה, כדי להרבות
תורה ויראת שמים בעולם ולעזור לבות אחינו בני ישראל
לתשובה שלימה.

שם המחבר לא נזכר, כי לא הבאנו בו אומר
הבא מן החדש רק דברים בשם אומרם,
וקבל האמת ממי שאמרה

פרשת ויחי

- ה.....
- ה. א. פרק כ'.....
- ה. ב. רשע! אל יאוש!.....
- ה. ג. שבילי אמונה הנתיב השביעי.....
- ו. ד. 103 עצות לתשובה מושלמת.....
- ו. ה. ספר המידות ערך תשובה:.....
- יא. ו. שערי תשובה לרבינו יונה.....
- יא. ז. השער הראשון – אות יח:.....
- יב. ח. שער הערבות.....
- יב. ט. על מחאה ותוכחה.....
- טו. י. קיום מצות התוכחה מצווים כל ישראל.....
- יא. א. הרוצה לחזור בתשובה - או להחזיר אחרים
בתשובה יאמר תפלה זו ארבעים יום רצופים
בסוף ברכת השיבנו אבינו:..... טז
- יב. ב. ודע עוד, דמלבד שיש עליו חטא על שלא מיחה
בתבירו כי כל ישראל הם כאיש אחד, וחטא של
חבירו פוגם גם בנשמתו..... טז
- יג. ג. דין החמור לעתיד..... טז
- יד. ד. מי שזכה להיות אב בית דין ומשגיח להסיר מכשול
שכרו מרובה בעולם הזה ובעולם הבא..... טז
- טו. ט. כל מה שהגדולים עושים הדור עושה..... יז
- טז. ז. ואם ראית דור שצרות רבות באו עליו
צא ובדוק בדייני ישראל..... יח
- יז. ז. ואחר כל אלה עוד לא נסתיים בזה, כי הקב"ה
דורש צאנו מהרועים המנהיגים..... יט
- יח. ח. בעקבתא דמשיחא לשקר יהיה חן ולהבל - יופי..... כ

ידוע דהאריז"ל היה נשמת משיח בן יוסף
 (כמובא בכתבי רבי חיים וויטאל זצ"ל) **ונסיים בסיפור**
נורא איך שהאר"י ז"ל היה רוצה להביא
הגאולה שלימה:

האריז"ל עם תלמידיו הקדושים,
הי' בכוחם להביא הגאולה שלימה.

וכן כתב (שם) מעשה נורא, שפעם אחת בערב שבת סמוך להכנסת כלה, יצא האריז"ל עם תלמידיו חוץ לעיר צפת לבוש די' בגדי לבן, כדי לקבל השבת קודש. במזמור לדוד הבו לד' בני אלים וכו' ופזמון מיוסד לקבל שבת בניגון נאה, ובתוך שהיו משוררים אמר הרב האריז"ל לתלמידיו, חברים רצונכם שנלך לירושלים קודם השבת ונעשה שבת קודש שם בירושלים - ועיר הקודש ירושלים רחוקה מצפת כ"ה פרסאות. והשיבו קצת מן התלמידים הן אנו שומעים ומסכימים לזה. אבל קצתם מהם השיבו ואמרו: נלך מקודם להודיע לביתנו, ויחרד האריז"ל חרדה גדולה, והכה כף על כף ואמר אוי לנו שלא היה בנו זכות להגאל, שאלמלי הייתם כולכם משיבים בפה אחד שאתם רוצים לילך תיכף בשמחה גדולה היינו זוכים תיכף להגאולה שלימה, שעתה היתה שעת רצון לזה להגאל, ומתוך שמיאנתם בדבר חזר הגלות לאיתנו בעוונותינו הרבים, הי' יתברך ירחם. עכ"ל.

פרשת ויחי

פרק כ'

רשע! אל יאוש!

שבילי אמונה הנתיב השביעי

וכן ביד נביאיו שלח לנו באמרו הנה לעמי שלחתיך לאמר אהבת עולם אהבתיך כי בניו קראכם באמרו בנים אתם לה' אלהיכם ועוד לקרוותכם בכורו הואל באמרו בני בכורי ישראל. ומה ה' שואל ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עמו ולתת תמיד כבוד לשמו וזה אין בו טורח לדחותו כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו ואם תחזור בתשובה ותעזוב המשובה ותפתח חרצובו' מעוה ותפשוט בגדי גאווה ותלבש בגדי ענוה אזי ינתן לך שכר טוב בעמלך ולקץ הימין תנוח ותעמוד לגורלך. ואם אתה תריע מזלך מידך היתה זאת לך והוא אם שטית מדרך הישרה ואטמת אזנך משמוע תורה ובחרת בקבורת התאוה ובמשא ובתבער' ותהיה לחרפות ולדראון כאשר הוא לפני שבר גאון. וזה יען כי מקור מים חיים עזבת ובשרירות לבך הלכת ואתה בן אדם למה נרדמת כי כל שנותיך ישנת ומתנומתך לא הקצת כי תמיד לבוראך הכעסת ויראתו לא זכרת ותורתו לא שמרת ומצותיו שכחת וחקתיו מאסת ואת לצים לצת ועל מה נשענת כי חטאת ולא שבת הלא טוב לך מעתה לשבור יצרך הרע ולהכניעהו ויצרך הטוב תגבירהו ותמיד עליך תמשילהו וגם אני לזה אעזרהו וזה תעשה בעודך עלי נסמך עד שלא אלקח מעמך כי אתה היום כאן ומחר בקבר ואז לא יהיה בשר כי אם שבר על שבר ואז לא תוכל לעשות טובות כי תהיה חפשי מן המצות ולא מתמצא כי אם המצות אשר עד הנה בהם טרחת כאשר אם טרחת בערב שבת בשבת אכלת. וכאשר שמעתי אני המחבר את כל אשר שכלי אלי דובר. עניתי לו ואמרתי גם אני ידעתי כי הרבה הרשעתי וחטאתי ואשמתי ובשרירות לבי הלכתי ומחטו' לא חדלתי בושתי וגם נכלמתי ובחשבי אשר מעלתי זכרתי ונבהלתי ופחד ואימה עלי הוספת בכל אשר

ספרת אשר כל שומעו תצלנה שתי אזניו ובמה יתרצה זה אל אדניו ומעתה איך תועיל לי תשובתי למחול על כל חטאתי כי כמה עבירות רבות עשיתי ומצות אלהי נשיתי ודרכיו הטובות הטתי וכל משאלותי מלאתי לעשות תאותי חטאתי והרע העויתי ובעולם הראוי לי הריני כאלו לא הייתי כל ימי חיותי ואף כי אחרי מותי אוי לי כי נדמיתי אנה אולי את חרפתי כי כבר נתמלאה סאתי ונמנעת סליחתי. וישב לאמר לי כזה אל תטעה בעצמך לאמר דבר זה כי בתשובה לא תהיה רזה שהרי אמר ירמ' החוזה שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם וגם כולי עלמא מודים כי מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים עומדים ולכן הסר ממך עקשות פה ולסליחת בוראך צפה ואז ממכאובך תרפא ולא תספה ותשמור מצות בוראך ועבודתו שכבר אמרו לומדי תורתו הבא לטהר מסייעין אותו.

103 עצות לתשובה מושלמת

ספר המידות ערך תשובה:

- א. התענית מועיל לכל דבר:
- ב. מי שהוא ערום ממעשים טובים, אינו יכול להפריש אחרים מרשעתם:
- ג. התענית קשה מחרב:
- ד. התשובה ראוי, שתהיה באותו דבר עצמו:
- ה. כשאדם חושב: כך וכך אעשה; כך וכך תעלה בידי, על ידי זה אין מחשבתו נתקים:
- ו. גלות מכפרת על הכל:
- ז. מי שדעתו שפלה, כאלו הקריב כל הקרבנות:
- ח. כל המתודה, יש לו חלק לעולם הבא:
- ט. המלמד את בן חברו תורה, כאלו עשאו וכאלו עשאו לדברי תורה וכאלו עשאו לעצמו:
- י. רב פפא יתיב בתעניתא, על שקרא לתלמיד חכם בלשון גנאי:
- יא. ישמר אדם את פיו מלומר: אעשה העברה הזאת אפלו בדרך ליצנות, כי דבורו מכריח אותו למעשה:
- יב. כל הבוכה בלילה, קולו נשמע, וכוכבים ומזלות בוכין עמו:
- יג. חיבי כריתות שלקו, נפטרו מידי כריתתן:
- יד. כשבא צער לעולם, יחשב שבשביל חטאו בא זאת הצרה:

טו. המלבושין שעושיין לצדיק, כל מלבוש יש לו סגולה בפני עצמו לכפר:

טז. כיון שנשא אדם אשה, עוונותיו מתפקקין:

יז. כשרואה או ששמע איזה יסורין, שבא על גוי, יהרהר בתשובה:

יח. הדר בארץ ישראל, שרוי בלא עוון:

יט. יש להקל אפן התשובה על החוטאים:

כ. העוון מכחיש כחו של אדם:

כא. כשבאין שני מצוות לידך, תעשה זאת המצוה שיש בה כפית היצר יותר:

כב. צריכין להתענות, כשמצערין את הצדיק:

כג. צער הלב הוא קרוב להוריד דמעות:

כד. המחזיר בני אדם, בתשובה זוכה ויושב בישיבה של מעלה, והקדוש ברוך הוא מבטל הגזרה בשבילו:

כה. חלישות דעתו של האדם הוא גדולה מתענית:

כו. העושה דבר עברה ומתחרט בה, מוחלין לו על כל עוונותיו:

כז. הנושא ונותן באמונה, מוחלין לו על כל עוונותיו:

כח. תחלת המחשבה עוזרת לאדם לאמצע וסוף המעשה, שיומשך בקדושה, ואם לא חשב בקדושה בתחלה, אז יארע תקלה באמצע ובסוף:

כט. שולחן בהכנסת אורחים מכפרת:

ל. הגדולה מכפרת:

לא. לפעמים כשמתחיל לעשות תשובה, באין לו יסורין, זה מפני ששהה מלעשות תשובה:

לב. על ידי אנחה שנאנח, נעשה בריה חדשה:

לג. על ידי אהבת צדיקים יכולין הצדיקים להחזיר את העם בתשובה:

לד. מי שמחזיר את העם בתשובה, בזכותו אין פחד ומחלקת בעולם:

לה. מי שעוזר ליתומים, על ידי זה משבר כחם של האומות ועל ידי שבירתן, רשעי ישראל חוזרין בתשובה:

לו. מי שמחזיר בני אדם בתשובה, נצול מבית האסורים:

לז. גם הוא מכובד בעיני השם:

לח. גם זוכה להיות מפורסם בין האומות:

לט. מי שדרכו תמיד להחזיר בני אדם בתשובה, בזכותו מבטל מחשבות זרות מגדולי הדור:

- מ. מי שמחזיר רשעים בתשובה, יזכה לשמירת שבת:
מא. גם אינו נזוק מנחש:
מב. כשתלמד את בן רשע דרך טוב, על ידי זה תוכל לבטל גזרות:
מג. על ידי שקר מחזיק ידי רשעים:
מד. מי שעושה תשובה בכל לב, הקדוש ברוך הוא נותן לו לב לדעת אותו:
מה. על ידי שמיעת קול שופר מאדם כשר היצר הרע נשבר, ונתעורר תשובה בעולם:
מו. מי שרוצה לשוב, יזהר מלהיות בעל חוב:
מז. מי שאוהב את הצדיקים, יכול להחזיר את בני אדם בתשובה:
מח. מי שמתודה, הקדוש ברוך הוא אוהב אותו אהבת נדבה ומשיב ממנו חרון אפו:
מט. האומות הם קרובי תשובה:
נ. למוד התורה היא מכפרת:
נא. מי שהוא במדרגה גדולה, יכול להשיג שלמותו במעוט פעולות:
נב. כשאיזה צער בא עליך, תפשפש במעשיך:
נג. מי שרוצה לעשות מעשים טובים ויש לו מניעות, הקדוש ברוך הוא משלם לו שכר כאלו עשה, ומי שאינו עושה לפי יכולתו, אזי מקבל ענש על זה:
נד. מי שמזכה את הרבים, נעשה שותף לקדוש ברוך הוא במעשה בראשית:
נה. אין ערך למצוה שעושה אדם לעצמו לבד, אפלו שתהיה רבה; למצוה שתמשך ממנה זכות לרבים, אפלו שתהיה קטנה:
נו. הפרנסה והשונאים והחולאת ורובי העשר הן המונעין לאדם מהגיע אל השלמות והתכלית:
נז. כשאתה עושה איזה הזק, זה הסימן שיצר הרע שולט עליך:
נח. מי שמסית את חברו מדרך הטוב, שרפה בא עליו:
נט. מי שאינו יכול לבכות, הסגולה שישב במקום, ששופכים שם שני נהרות ביחד:
ס. מי שמחזיר את בני אדם בתשובה, זוכה לחכמה:
סא. על ידי העצלות נדמה לאדם, שנסתר ממנו דרך התשובה:
סב. מי שמגלה סודותיו, אזי קשה לדבר הזה להתקיים:

- סג. מי שבוש על עוונותיו, הקדוש ברוך הוא עושה עמו צדקה:
 סד. התענית שהוא בלא דעת אינו תענית:
 סה. משעה שאדם חושב לעשות תשובה, אזי מקבלין תפלתו, אף על פי שלא עשה עדין:
 סו. כשתרצה לעשות תשובה, תבקש מהצדיק, שהוא יכניס אותך לפני השם יתברך:
 סז. על ידי חסד ואמת יכופר עוון:
 סח. על ידי שתבקש מהשם יתברך, שיתן לך אהבה, על ידי זה יכסה הקדוש ברוך הוא פשעיך:
 סט. מי שמתודה על עוונותיו, יזכה שלא יצטרך למכר מנחלת אבותיו:
 ע. כשאתה מוכיח אותם, שלא תקנו חטאת נעורים, תכלל את עצמך עמהם, ועל ידי זה יקבלו ממך:
 עא. עקר תקון פגם עוונותיו - על ידי הכנעה:
 עב. צריך אדם להוכיח את עצמו בכל בקר:
 עג. העבדות שאדם עובד את השם בבחירתו כל יום, ערכו יקר משנים רבות של עבודה לעת זקנתו:
 עד. אי אפשר שידע אדם בחייו, אם נתקבל תשובתו:
 עה. מה שאנו רואים, שמי שמתחיל לעבד את ה', יסורין באין עליו, זה מחמת שהתחיל מתוך יראה של צדק:
 עו. המתחיל לעבד את ה', הקדוש ברוך הוא אומר לו: יודע אני, שחפצך ורצונך לעבד אותי, אבל מה הוא הבטוחות שמא למחר תעזב אותי, אם כן איך אקרב אותך בשביל הרצון שרצית, ואיך אגלה לך תכף דברים נסתרים, אלא כן תעשה: בתחלה אהב אותי כך ותעשה מצוותי, אף על פי שאין אתה יודע השכל של המצוה, ועבד אותי פשוט בלא חכמות, וכשתעבד אותי כמה זמנים, אזי אאמין לך ואגלה לך טעם ושכל של כל דבר ודבר ואקרב אותך בכל מיני התקרבות, כי הזמן הרב שעבדת אותי מקדם הוא בטוחות, שלא תעזב אותי [הן אמת]:
 עז. בזה יודע האדם, שבאמת הוא רוצה לעבד, כשאינו רוצה בפרסומו:
 עח. מי שאינו יודע דרך השם, יקטין את עצמו:
 עט. על ידי תפלה שהיא בשועה ימחל לך הקדוש ברוך הוא:
 פ. על ידי שקרים אין אדם יכול להיטיב מעשיו:

- פא. מי שאינו יכול לבטל את היצר הרע על ידי המשכת אותו לבית המדרש, ידע שעדין ברשעתו קים:
- פב. הקדוש ברוך הוא חפץ במצוות, שעושה בהם גם רצון הבריות, יותר מבמצוות שבין אדם לקונו:
- פג. מוטב לאדם לקים המצוה כפי האפשר, מלהניח לגמרי:
- פד. תקון הגוף קדם תקון הנפש:
- פה. הבוכה ומתאבל על אדם כשר, מוחלין לו על כל עוונותיו:
- פו. מצוה להחזיר [להזהיר] את בני אדם על כל דבר פשע, ואם אתה ירא, שלא ישמע לך תאמר דברך בשם צדיק אחר, כדי שישמעו אותך:
- פז. כל האומר "ויכולו" בכונה ומתפלל בכונה, מלאכי השרת מבקשין מהשם יתברך שיכפר לו:
- פח. העונה "אמן יהא שמה רבא" בכל כחו, אפלו יש בו שמץ של עבודה זרה, מוחלין לו:
- פט. אלו אין רואין פני גיהנם: דקדוקי עניות וחולי מעים ומי שיש לו נושים ועל מלכות:
- צ. התחזק במצוות יותר ממה שהיכלת בידך:
- צא. הפסד ממון מכפר על גופו:
- צב. הצמאון הוא תקון דברים בטלים:
- צג. התשובה מביאה רפואה לעולם:
- צד. תשובה מיראה - זדונות נעשין כשגגות, ומאהבה - נעשין כזכויות:
- צה. תשובה מקרבת את הגאולה ומארכת ימיו ושנותיו של אדם:
- צו. על ידי תשובת יחיד מוחלין לו ולכל העולם כולו:
- צז. הקדוש ברוך הוא נתפיס על ידי ודוי, ודומה כאלו בנה מזבח והקריב קרבן:
- צח. מי שמעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו:
- צט. התורה וגמילות חסדים מכפרין:
- ק. צעקה ובכיה בלילה יותר נשמעת לרחם:
- קא. בעל תשובה יתפלל על הגשם, ועל ידי זה מכפרין לו על עוונותיו:
- קב. כשישראל מתענין, אין נענין, עד שיהיו עם רשעים באגודה:
- קג. הדרך שיבור לו האדם, שיאהב את התוכחות ויחזיק באמונה יתרה:

שערי תשובה לרבינו יונה

השער הראשון – אות יח:

עתה נבאר עקרי התשובה:

וּדְבַר שְׁלֵמָה עָלָיו הַשְּׁלוֹם עַל דְּבַר הַתְּשׁוּבָה וּפְרֵט בּוֹ הָעֵנָן הַזֶּה, וּפְתַח פְּתַח דְּבָרָיו וְאָמַר (משלי כח, יב) בְּעֶלֶץ צַדִּיקִים רַבָּה תִּפְאָרֶת וּבִקְוֹם רְשָׁעִים יִחַפֵּשׂ אָדָם. פְּרוֹשׁ, הַצַּדִּיקִים מְפָאָרִים וּמְכַבְּדִים בְּנֵי - אָדָם עַל כָּל מַעֲלָה טוֹבָה הַנִּמְצָאת בָּהֶם וּרְשָׁעִים מְחַפְּשִׁים מוֹמֵי בְּנֵי אָדָם וְשִׁגְיֹאוֹתָם לְהַשְׁפִּילָם. וְאָף - עַל - פִּי שֶׁכָּבַר הַנִּיחוּ הַמַּעֲשִׂים הֵהֵם וְחִזְרוּ בַתְּשׁוּבָה. אַחַר - כֵּן אָמַר (שם שם, יג) מְכַסֶּה פְּשָׁעָיו לֹא יִצְלִיחַ וּמוֹדָה וְעִזָּב יִרְחֹם, כִּי אָף - עַל - פִּי שָׂאִין לְבַעַל - תְּשׁוּבָה לְגִלוֹת עֲוֹנוֹתָיו לְבְנֵי - אָדָם, כְּמוֹ שֵׁישׁ לְהַבִּין מִמָּה שָׂאֵמַר וּבִקְוֹם רְשָׁעִים יִחַפֵּשׂ אָדָם, אֲבָל חַיֵּב לְהִתְנַדְּוֹת עֲלֵיהֶם, כְּעֵינָן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לב, ה) חֲטָאתִי אֹדִיעַךְ וְעֹנִי לֹא כִסִּיתִי, וְנֶאֱמַר (ירמיה ב, לה) הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתְךָ עַל - אֲמַרְךָ לֹא חֲטָאתִי. וְחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל זָכְרוּנָם לְבִרְכָה פְּרָשׁוּ (יומא פו, ב) פְּעָמִים שֶׁהַמְּכַסֶּה פְּשָׁעָיו לֹא יִצְלִיחַ, כְּמוֹ בְּעֵבְרוֹת שֶׁבִין אָדָם לְחֻבְרוֹ, כִּי אֵין לוֹ כִּפְרָה עַד אֲשֶׁר יָשִׁיב הַגִּזְלָה וְהַחֲמָס וְהָעֶשֶׂק, וְעַד אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ מִחִילָה מֵאֲשֶׁר הִצִּיק לוֹ, אוֹ הַלְבִּין פְּנֵיו, אוֹ סֵפֶר עָלָיו לְשׁוֹן הָרַע, אוֹ בְּעֵבְרוֹת שֶׁבִין אָדָם לְמִקְוֹם שֶׁנִּתְפָּרְסְמוּ לְבְנֵי - אָדָם, כִּי הָעוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת בְּפִרְהוֹסִיָּא מְחַלֵּל אֶת הַשֵּׁם וְחַיֵּב לְהִתְאוּנוֹ

וְלִהְיֶתֶ אֲבֵל עֲלֵיהֶם לִפְנֵי בְנֵי - אָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב (ירמיה לא, יח) כִּי אַחֲרֵי שׁוּבֵי נְחֻמְתִּי וְאַחֲרֵי הַנִּדְעֵי סְפָקְתִי עַל - יְרֵךְ. עֲנִן נְחֻמְתִּי, הַחֲרָטָה וְהַצֶּעַר, כִּי עָקַר הַתְּשׁוּבָה בְּמִרְיוֹת הַלֵּב כַּאֲשֶׁר בְּאַרְנוּ. וְאַחֲרֵי הַנִּדְעֵי סְפָקְתִי עַל - יְרֵךְ, אַחֲרֵי שֶׁנִּדְעֵתִי לְבִנֵי - אָדָם וְהַתְּפָרְסָמוֹ עֲוֹנוֹתִי, הַתְּאֲבָלְתִּי בְּמַעֲשֵׂים נִרְאִים לְבִנֵי - אָדָם, כְּמוֹ (יחזקאל כא, יז) סְפָק אֶל - יְרֵךְ, וְנֶאֱמַר (איוב לג, כז) יִשָּׁר עַל - אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי וַיִּשָּׁר הָעֲוִיתִי :

אות יט :

וּמוֹדָה וְעֹזֵב יְרַחֵם, פְּרוּשׁ, אָף - עַל - פִּי כִּי יִסּוּדוֹת הַתְּשׁוּבָה שְׁלֹשָׁה, הַחֲרָטָה, וְהַנִּדְוִי, וְעֲזִיבַת הַחֲטָא. הַחֲרָטָה וְהַנִּדְוִי בְּכָלֵל מוֹדָה, כִּי הַמִּתְנַדָּה מִתְחַרֵּט, וְאִין תְּשׁוּבָה פְּחוּתָה מִשְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים, כִּי הַמִּתְחַרֵּט וּמִתְנַדָּה וְאִינְנוֹ עֹזֵב הַחֲטָא, דּוֹמָה לְמִי שֶׁטּוֹבֵל וְשָׂרָץ בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה. אֲכֹן מוֹדָה וְעֹזֵב יְרַחֵם, כִּי הוּא בְּעַל הַתְּשׁוּבָה, אָף - עַל - פִּי שֵׁשׁ לַתְּשׁוּבָה מִדְּרָגוֹת רַבּוֹת, כַּאֲשֶׁר בְּאַרְנוּ :

שַׁעַר הָעֵרְבֹת

עַל מַחֲאָה וְתוֹכַחָה

בו יבוארו : חומר החיוב המיוחד המוטל על המנהיגים ראשי העם למחות בהם ולהוכיחם ולהודיעם גודל עניני שכר ועונש. - העונשים החמורים שנתפסים על עוונות הציבור שיש בכח השפעתם למחות בהם. - הפירצה באה מהגדולים, אשמות ישראל תלויים בראשם. - החובה עליהם לעמוד נגד פירצת

הדור. - חיוב מיוחד מוטל עליהם למחות להתבזות ולמסור נפשם שהדור לא יחטא. - להיות נאה דורש ונאה מקיים. - להרבות כבוד שמים ויראת שמים ולאהב את השי"ת על הדור. ליקוט מש"ס בבלי וירושלמי, תו"כ, ספרי ספרא, מדרשים, ילקוט וזוה"ק, ראשונים ואחרונים, רמב"ם, שו"ע ופוסקים, וספרי שו"ת, מפרשי התורה, ספרי יראים ומוסר חסידות ועוד.

מנהיגי הדור האדמור"ים - רבני העיר - דייני קהילות - רבני בתי מדרשות - מורי הצדק - ראשי הקהל - פרנסים - נשיאים - אנשים פשוטים שיש להם יראת שמים וכו' שיקראו הספר בשים לב, בוודאי יתעוררו בתוקף משנה ועוז לעורר ביתר שאת את לבות אנשי קהלתם, עירם וכל הסרים למשמעתם, ומסתופפים בצילם ויושבי עירם שאחריותם עליהם, להסיר רוע מעלליהם ולהטיב דרכיהם בסור מרע ועשה טוב ובקיום התורה והמצוה.

בשער

כל אלו הממונים על הציבור ובצילם יושבים כגון יושבי העיירות אשר כנפי רבניהם פרושים וחופפת עליהם, אלו שנתמנו לעמוד על העדה ולשרתם ועיני המון העם נשואות אליהם, בין אלו שנשמעים למוצא פיהם ובין אלו שאינם סרים למשמעתם, על כולם כל עדת ישראל ראשי העם נושאים באחריות עליהם והקולר תלוי בצוואריהם, והם המנהיגים על כל סוגיהם, כל אחד ואחד בשמו הנכבד יקרא והם המה אדמור"ים, ראשי הגולה, נשיאי העדה, רבני עיירות, רבני בתי מדרשות, שופטים ודייני העם, מורי צדק לעדתם, ראשי ישיבות, מלמדי תינוקות של בית רבן, ראשי קהלה ופרנסיה, כל הגדול בהתמנות אחריותו גדולה על הזולת, וכל מעשי הקהל נמשכים אחריהם, והקולר תלוי בצוואריהם.

לזאת החובה עליהם כפולה ומכופלת לעמוד ולהתריע לקרוא בגרון ולא לחשוך מלהוכיח מלמחות ולהזהיר את העם שייטיבו מעשיהם להורות להם הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון, כמו שכתוב ביסוד ושורש העבודה שהתוכחה דבר שבחובה היא ביותר על רועי ישראל, דייני העיר, כי להם דבר המשפט לעיין במילי דמתא, כמבואר בזהר חדש (דף ס"א ע"ב) וזה לשונו:

"לא יימא דיינא דאיהו אתענש בלחודוי, אלא איהו ובנוי כל בייתיה יתפסון בחובא דדינא, דיינא אית ליה למירדף ולמנדע בתר עובדוי דבני מתא דאיהו איתפס בחובייהו, דלא יימא דיינא אנא למידן דינא בין גברא לחבריה ולא יתיר, אלא כל עובדי מתא תלויין על קודליה, ואי אטיס עינוי מעובדי מתא איהו איתפס בחובייהו כו', ובשעתא דאתער דינא על עלמא איהו איתדן בקדמיתא", עד כאן לשונו.

מתורגם ללשון הקודש

לא יאמר הדיין, שהשופט בלבדו נענש, אלא הוא ובניו, וכל ביתו נתפשים בעון הדיין. השופט יש לו לדעת ולרדוף אחר מעשה בני העיר, ולהוכיחם כי הוא נתפש בעונותיהם. שלא יאמר השופט, אני צריך לדון דין בין איש לחבירו, ולא יותר. אלא כל מעשי בני העיר תלויים על ערפו. ואם עוצם עינוי ממעשי בני העיר, הוא נתפס בעונותיהם וכו'. ובשעה שנתעורר דין על העולם הוא נידון בתחילה.

אחי ורעי, איך מוטל על היושבים כסאות למשפט והיושבים על מדין, והן הנה לבני ישראל שבעה טובי העיר ודייניהם ועטרת מלכם בראשם אב לחכמים והוא הרב שבכל קהילה וקהילה, לפקח ולעיין במילי דבני מתא בכל עבודת בוראנו יתברך שמו ויתעלה. ודי בזה הערת הזוהר הקדוש בעצמו, עד כאן לשונו.

(יסוד ושורש העבודה)

קיום מצות התוכחה מצווים כל ישראל

על ראשי העם לזעוק על כל סדק פירצה קטנה שנתהוותה בחומת הדת, לעמוד כחומה בצורה על משמר מול מקצצי הנטיעות בכרם ה' בית ישראל, כי הם העמודים אשר יסוד עם ישראל מושתת ונשען עליהם, הליכות כלל ישראל תלוי בהם ומהם מתחילה הפירצה, מדשתקו רבנן שמע מינה ניחא להו, על כתפיהם רובץ עול הדור, והגם **שעל קיום מצוות התוכחה כל ישראל מצווים אך במשנה תוקף ובעיקר נצטוו ראשי העם שהם נקראים עיני העדה והכל תלוי בהזדרכתם** כמו שכתב החפץ חיים בספרו חומת הדת וזה לשונו:

ידוע שמנהיגי העדה נקראים עינים וכדכתיב "ונעלם דבר מעיני העדה", ואם הם מסיחים דעתם מהורותם דרך ד' נחשבו בני העדה כמו ההולך בדרך בעצימת עינים שהוא עלול לבא חס ושלוט לידי סכנה ליפול באחת הפחתים, כן בעניננו **אם מנהיגי העדה מעלימים עיניהם מלהורותם ולהדריכם בדרך ד' אזי עלול ההמון לבא חס ושלוט לידי סכנת מות על ידי עבירות של חייבי כריתות וכו' וד' ירחם.**

(חומת הדת)

והנה כתיב ביחזקאל (ל"ג) שאמר ליה הקב"ה: "צופה נתתיך לבית ישראל וגו'" "ואתה כי הזהרתה רשע וגו' ולא שב מדרכו, הוא בעונו ימות ואתה נפשך הצלת". ולהיפך כתיב: באמרי לרשע רשע מות תמות ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הוא רשע בעונו ימות, **ודמו מידך אבקש.**

וכל תלמיד חכם הוא בגדר צופה במקום הנביא, להוכיח לעם את דרך ד', וחס ושלוט אם מתרשל בזה עונו גדול מאד.

ובימינו אלה כל מי שמופלג בתורה ובידו להוכיח נקרא תלמיד חכם לענין זה, ולא בעינין לזה גאון גדול בתורה, ועל כל תלמיד חכם - שלא להתעצל בזה ולדחות הענין כלאחר יד, כי עליו לדעת **כי בנפשו הוא, ויתבע על זה וכל הרוצה להנצל ממדת הדין הקשה,**

עליו להוכיח ולזרז להמוון ישראל, ואז את נפשו הציל - ויהי לו טוב בזה ובבא, (מכתבי החפץ חיים זצ"ל).

הרוצה לחזור בתשובה - או להחזיר אחרים בתשובה יאמר תפלה זו ארבעים יום רצופים בסוף ברכת השיבנו אבינו:

יְהי' רְצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי קֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁתַּחֲתוֹר חֲתִירָה מִתַּחַת כֶּסֶא כְבוֹדְךָ לְהַחְזִיר בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלִימָה כָּל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וּבְכֻלָּם תִּחְזִירֵנִי וְאֶת [פְּלוֹנֵי בֶן פְּלוֹנֵי] בְּתִשְׁבּוּבָה לְפָנֶיךָ, כִּי יִמְיָנְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שְׁבִים, בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַרוֹצֵה בְּתִשְׁבּוּבָה.

ודע עוד, דמלבד שיש עליו חטא על שלא מיחה בחבירו כי כל ישראל הם כאיש אחד, וחטא של חבירו פוגם גם בנשמתו.

דין החמור לעתיד

עתה יש עליו דין חמור לעתיד, כשחבירו החוטא נענש ומת בעונו, גם הוא ידרש על דמו, וכדאיתא בתנא דבי אליהו כל מי שסיפק בידו למחות ולא מיחה ולהחזיר את ישראל למוטב ואינו מחזיר, כל הדמים הנשפכים בישראל אינם אלא על ידו, שנאמר "ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממני, באמרי לרשע מות תמות וגו' הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש" עד כאן לשונו. מכל זה יתבונן האיש הנלבב גודל החיוב בענין זה.

(חומת הדת)

מי שזכה להיות אב בית דין ומשגיח להסיר מכשול שכרו מרובה בעולם הזה ובעולם הבא

ועל כן חייבים החכמים והפרנסים להסיר מכשול מדרך עמנו, כי הפרנס הוא הדור והדור הוא הפרנס, הכל תלוי בו, כי כאשר היו מלכי ישראל טובים וצדיקים הלכו כל בני ישראל בדרכיהם, ובודאי מי שמנהיג את ציבורו בנחת ובענוה ובדרך ישרה לשם שמים יהא שכרו הרבה מאד מאד בעולם הזה

ובעולם הבא, וכל שכן מי שזכה מן השמים להיות ראש מדינה, וכל שכן וקל וחומר מי שזכה להיות אב בית דין להיות עומד בפרץ ולגדור פרצות הדור ולהשגיח בהשגחה פרטית על מעשי בני אדם להסיר מכשול מבני עמנו ולצוות על הטוב ואזי בודאי יהיה שכרו מרובה עד מאוד בעולם הזה ובעולם הבא, ע"כ הג"ה.

(קיצור של"ה)

כל מה שהגדולים עושים הדור עושה

וכל פירצה שאינה מתחלת מהגדולים אינה פירצה. יש לומר הכוונה שאם הגדולים רואים פירצה ואין סותמים אותה אין עומדים כגנדה להוכיח אז הפירצה הולכת וגדלה ומתרחבת אצל המון העם ואשמים בראשיהם כמו שכתב הגה"ק רבי חיים סופר בספרו שערי חיים (שער ג') וזה לשון קדשו:

אשר נשיא יחטא" אמרו חז"ל אשרי הדור אם הנשיא מתוודה על חטאיו כי אנשים שזכו להיות גדולים ליהודים שקולם נשמע בכל המדינה או בכל המדינות, המה עומדים לנס לרבנים אשר אין גובה להם ומכירים ערכם שהם רק שופטים ומורים לעירם, ואם הגיע העת שיראו הריסות הדת וחרבן התורה או שנסוגו גבולי אמונה ונעקרו מסורות המנהיגים אשר בהם העמדו דלתים ובריחים בעד בית ישראל ישימו יד לפה ולא ידברו מאומה כי כל איש ואיש יאמר בלבו מי אני ומה אנכי לפתוח בשער פי אם ארזי לבנון ואדירי התורה ישבו להם ולא יניעו שפתם ולא ידרכו קשתם בקול ד' בכת, אין זה אלא אחת משתים, שגדולי חקרי לב יבינו שאין זה הריסת הדת וחורבן התורה, או בחכמתם כי רב ידעו כי ארץ נתנה ביד רשעים ואין מידם מציל כי לא ישמעו לקול הקורא עם ד', גם אם הוא איש אשר כגובה ארזים גבהו ועל כן תפוג התורה, כי יש גבוה מעל גבוה וגבוה עליהם, ואם הנשיאים יחטאו, אז

ירדו שאר (מנהגים) [מנהגים] עשר מעלות אחורנית זה אחר זה, כמחז"ל רבה ואתחנן (סי' רפ"ט) וזה לשונו :

כרובם כן חטאו לי כבודם בקלון אמרי (הושע ד'): **אמר ר"ש בר נחמני שכל מה שהגדולים עושים הדור עושה, כיצד: הנשיא מתיר ואב בית דין אומר הנשיא מתיר ואני אוסר? והדיינים אומרים אב ב"ד מתיר ואנו אוסרים? והשאר הדור אומרים הדיינים מתירין ואנו אוסרים? מי גרם לכל הדור לחטוא? הנשיא שחטא תחלה, עד כאן לשונו.**

ולכן אשרי לדור שהנשיא מביא קרבן על חטאתו, ואם גברו הצרות ועתקו עונות שהנשיאים דעתם נוחה בזה שאין טוב אלא שתיקה, ולא לצאת חלוץ למלחמה להשיב לכל שואל מיד בזריזות ובשמחה על כל מנהג אשר רוצים הפושעים לשנות אז יורדים יתר הרבנים אחורנית עד שאבן מקיר תזעק על בית ישראל ועל עם ד' כי נפלו ברשת הפושעים והכופרים אשר אומרים ערו ערו עד היסוד בה מגלי טפח אפיקורסות ומכסים טפחיים המינות, ועל כן לא נתקררה דעת ישע"י בחיי קללות נמרצות עד שאמר ירהבו נער בזקן ונקלה בנכבד שזה יהי ישועת ישראל שאם הזקן ישתוק לא ישתוק הנער מלהגיד לעמו פשעו ואם הנכבד יכף עליו פיהו יפתח הנקלה פיו בשער אז יש לעמק עכור תקוה.

ועל כן בטחו בית ישראל בד' ותתפללו שהגדולים יצאו למלחמה חלוץ לפני ד' ואם חלילה לא יעשה כן נחזק בעצמינו נער כזקן נקלה כנכבד ועלה כל איש מעירו כי עת לעשות לד' שלא יאבד תורה מישראל ואמונה מבית יעקב ומי שעשה נסים לאבותינו הוא יהי' בעזרתינו מהיום ועד עולם אמן.

ואם ראית דור שצרות רבות

באו עליו צא ובדוק בדייני ישראל

ואם ראית דור שצרות רבות באו עליו צא ובדוק בדייני ישראל כדאיתא בגמרא: תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראית דור

שצרות רבות באות עליו צא ובדוק בדייני ישראל שכל פורעניות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר (מיכה ג'), "שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו בונה ציון בדמים וירושלים בעולה ראשיה בשוחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו" וכו' רשעים הן אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה ג' פרעניות וכו' ואין הקב"ה משרה שכירתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים שבישראל, (שבת קל"ט).

ואחר כל אלה עוד לא נסתיים בזה, כי הקב"ה דורש צאנו מהרועים המנהיגים

החפץ חיים כתב בספרו חומת הדת: ויהי דבר ה' אלי לאמר, בן אדם הנבא על רועי ישראל הנבא ואמרת עליהם לרועים כה אמר ה' א' הוי רעי ישראל אשר היו רעים אותם [את עצמם היו מענגים מממון חבריהם רש"י] הלא הצאן ירעו הרעים [הלא משפט הרעים לרעות את הצאן ולא לרעות את עצמם] את החלב תאכלו ואת הצמר תלבשו הבריאה תזבחו הצאן לא תרעו, את הנחלות [את הכחושים] לא חזקתם ואת החולה לא רפאתם, ולנשברת לא חבשתם, ואת הנדחת לא השבותם, ואת האובדת לא בקשתם, ובחזקה רדיתם אותם ובפרך. ותפוצנה מבלי רעה ותהיינה לאכלה לכל חית השדה ותפוצינה. ישגו צאני בכל ההרים ועל כל גבעה רמה ועל כל פני הארץ נפוצו צאני ואין דורש ואין מבקש וגו'. לכן הרועים שמעו דבר ד' כה אמר ד' א' הנני אל הרעים ודרשתי את צאני מידם והשבתים מרעות צאן ולא ירעו עוד הרעים אותם [את עצמם] והצלתי צאני מפיהם ולא תהיין להם לאכלה וגו', והוצאתים מן העמים וקבצתים מן הארצות והביאותים אל אדמתם ורעיתים אל הרי ישראל באפיקים ובכל מושבי הארץ [יחזקאל ל"ד].

ודע שבעת שנתרבו מפירי הדת בעולם מתרבה החרון אף בעולם אבל כשימצאון אנשים שמתחזקים עבור כבוד ד' להקים הדת הוא הגנה על כלל ישראל כמו שמצינו בתורה שבט לוי אחר שהקימו דבר ד' כאשר אמר להם משה, כתוב אחר כך ועתה אעלה אל ד' אולי אכפרה בעד חטאתכם, וכתוב בתורה אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים וכו' ואלה יעמדו על הקללה וכו' ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן ואמרו ז"ל כל הארורים פתחו מתחילה בברכה ואם כן אמרו מתחילה ברוך המקים את דברי התורה וכל איש ישראל ענו על זה אמן נמצא שכל המשתדל להקים דת התורה מתברך מפי הכהנים והלויים וששים רבוא ישראל בהסכמת אדון העולם וכי יש לך ברכה טובה כזו, ולהיפך להיפך, מתקלל מפי כל חס ושלוש ועבור זה חסר ההשפעה על כלל ישראל, ובזכות שמשדלל בהחזקת הדת יחול עלינו הברכה, שנאמרה מפי הכהנים והלויים וששים רבוא ישראל בהסכמת בוראנו יתברך.

בעקבתא דמשיחא לשקר יהיה חן ולהבל - יופי

אחי, אם תראו איש, שנוטה מדרך התורה הקדושה, שיש לו חן אצל אנשים, אל תאמרו, שכל מי שאהוב למטה בידוע שהוא אהוב למעלה. אל תאמרו כן, כי הוא מחמת שהאנשים המה במדרגה פחותה, והמה מלוכלכים, רחמנא לצלן, בעוונות ופשעים, וכעל כן נחשכו עיני שכלם מלבוא אל האמת, ועל כן הם נוטים יותר לשקר מלאמת, ומרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע אמר: "שקר החן" – שבעקבתא דמשיחא יהיה לשקר חן, ולהבל יהיה יופי... שהכל קוראים לו כן יען שלשקר הכל מושכים... על כן הפילו תחינתכם לפני השם יתברך מעומקא דליבא שיאיר עיניכם לבוא אל בחינת האמת... (ספר אור הנר להרה"ק מפרשיסחא זיע"א).